

EVANG. EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . .	12 kor.
Fél évre . . .	6 .
Negyedévre . . .	3 .
Egy szám ára	24 fill.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Kiadótulajdonos és szerkesztő:

VERES JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:

HAJTS BÁLINT.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . .	16 kor.
Fél oldal . . .	8 .
Negyed oldal . . .	4 .
Nyolczad oldal . . .	2 .

Theologiai oktatásügyünk reformjához.

— Válaszul „a magyarországi ág. h. ev. ker. egyház theologiai rendszere” c. javaslatra. —

(Folytatás.)

Mindebből gondolom nyilvánvalóvá válik, hogy a midőn a javaslat a „hitelvek” helyett a „tanok” fogalmát csusztatta alá, akkor a theologiai tudományt az ő lényegét alkotó örök igaz alapról egy a korok és viszonyok szerint változó, tehát teljesen bizonytalan és iugatag alapra helyezte át s evvel azt bizonytalan és erőszakos hatalmak békóiba verve, épen létfeltételeitől t. i. önállóságától és szabadságától fosztotta meg.

Pedig a reformáció szellemörökét őrző evangéliumi egyháznak nem olyan theologusokra van szüksége, a kik azt mondják: „Ez így igaz, mert az egyház így tanítja”, mert ez teljesen pápista és scholastikus tan, a mely a Wikleffeket és Huszokat kárlehetlenül a máglyára küldi, s a Luthereket átokbullával sújtja, hanem igenis oly theologusokra, a kik nemcsak a hit dolgában, de a tudományos meggyőződés dolgában is rettenthetlenül s boldogan vallják még a legszörnyűbb megkísértések között is: „Itt állok, máskép nem tehetek, Isten engem úgy segítjen!”

A kik a tan alapján állanak, azok megmerevitik a Krisztus élő testét, az egyházat s sirját ássák meg magának a reformációnak. A római kath. egyház ám hirdesse magáról, hogy az ő tanai készek, örök időkre szólók, családokozhatlanok és egyedül üdvözítők: mi ezt nem tehetjük. A mi elvünk az örök haladás mind magasabbra, mind előbbre, az örök eszményi felé, a mint az az evangéliumból felénk ragyog. A reformáció, mint a hit és tudomány dolgában élő

örök tiltakozás minden tekintéllyel szemben, már e lényegénél fogva is minden tantekintélyt szükségszerűleg elvet, mert ő nem a tanszerű megmérévedés, hanem az örök megújulás elve időtlen időkre, s mint ilyen együtt született magával a keresztyénséggel. Ezért a reformáció bajnokai, egy Luther, egy Melanthon, nem ismernek egyéb normáló elvet, mint a szentírásban foglalt Istenigét; s a midőn e javaslat mégis az egyház tanait állítja oda normálul, meghamisítva a zsinati törvény emelkedett s igazán a reformáció szelleméből fakadt intézkedését, észre nem veszi, hogy egyúttal öngyilkosságot is követ el, mert evvel magát épen a reformáció örök igaz alapját, az isten ige egyedül szabályozó formális elvét tagadja meg.

Hasonló az eset a javaslat azon eljárásánál is, a midőn az E. A. 216. §-ának szövegezését módosítva, a theológiát mint önállóan művelendő tudományt, az „elméleti és gyakorlati” jelzőkkel látja el. Mire jó ez? Az E. A. igen helyesen úgy definiálja a theol. főiskolák feladatát, hogy azok „a theológiának mint tudománynak önálló művelése alapján” az egyház számára alkalmas lelkészeket, középiskolai vallástanárokat és theologiai tanárokat képezzenek, világos tehát, hogy a theológiának, mint tudománynak önálló művelésében látja azon alapot, a melyen lelkész-képzésünk bizton felépül. És ez, újból hangsúlyozom, igen helyesen van így, mert ev prot. lelkész-képzésünk, a reformáció természetéből és hitelvi álláspontjáról folyólag más mint tudományos, és pedig egyedül is csak tudományos, nem is lehet. Azért az elméleti és gyakorlati képzés, vagy mondjuk: a theol tudománynak önálló művelése és a lelkészi hivatalra való képzés subordinált viszonyban vannak egymással, az

utóbbi mint gyakorlati eredmény egyszerűen folyománya a theol. tudománynak; mint elméleti forrásnak. A mi a gyakorlati lelkészkedéshez szükséges ügyességet illeti, az nem tudomány, az egyszerű szoktatás, mondjuk beledolgoztatás, dresszura.

Gondolom, a javaslat a midőn a teológiát mint „gyakorlati” tudományt is szükségesnek tartja különösen hangsúlyozni, e gyakorlati képességekre céloz, a melyekre theologusainkat már a theol. intézeteken elő kellene készíteni. Csakhogy itt ismét esodálatos fogalomzavart árul el. A tudomány — és ha gyümölcsei még oly gyakorlatiak is — magára mindig elméleti, vagyis a tudomány sohasem eszköz, de mindig önczél. Még az u. n. praktika theologia is, mint a theologiai tudomány egyik szerves alkotó része, lényegében véve pusztán elmélet, a mely művelőinek különféle theol. világnézete és álláspontja szerint a legkülönbébb lehet s tényleg a legkülönbébb is; a mit a javaslat a gyakorlat fogalmával jelez, az tőle, mint tudománytól, tehát mint tisztán öncélú elmélettől merőben idegen. Ámde e — mint látjuk — alapján helytelen és zavaros megkülönböztetéssel a javaslat kétségkívül bizonyos tendenciát árul el, a melyet még világosabbá tesz az, hogy azt, a mi a zsinati törvényben mint subordinált, tehát egymástól függő két tényező szerepel, t. i. az elméletet és gyakorlatot coordinálja, a mint ezt szövegezésében is világosan jelzi, kijelentvén, hogy a theol. főiskolák feladata a teológiának mint elméleti és gyakorlati tudománynak az ág. h. ev. egyház tanai és a tanszabadság elve alapján való önálló művelése; s e g y s z e r s m i n d az egyház számára alkalmas lelkészek stb. képzése “

A zsinati törvény tehát a teológiának mint tudománynak önálló művelése alapján óhajtja a jövő lelkészi s tanári gardáját a reformáció eszményének megfelelően felnevelni; a javaslat viszont a tudományt, e g y s z e r s m i n d mesterséggé is akarja tenni, egy bizonyos gyakorlati életpályára előkészítő drill és dresszura műhelyévé.

Nagyon jól tudom, hol van e törekvésnek a nyitja, alább nem fogom elfelejteni e kérdésre is kiterjeszkedni; egyelőre megmaradok itt e pusztán elvi állásponton, megelégedve kimutatásával annak, hogy mint igyekszik a javaslat itt is léket ütni a zsinati törvény világos és előkelő gondolatán. Egy lépés ez, és pedig igen nagy lépés a zsinati törvényben contemplált igazán reformátori szellemű tudományos theologiai oktatás

fokozatáról le a róm. kath. püspöki semináriumi képzés rendszere felé: de mi részen állunk, és nemcsak professori hivatalos eszünk, de hivatásunk és lelkiismeretünk szerint is már előre odakiáltjuk ellene erélyes vétónkat.

Hogy pedig itt csakugyan egy veszedelmes retrográd lépéssel állunk szemben, az még jobban kitűnik, ha szemügyre vesszük theologiai főiskoláinknak a javaslat által contemplált jövő úgynevezett „alakját,” tananyagát, tan- és vizsgarendjét s egybevetjük azt a zsinati törvényben biztosított tanszabadsággal és szakrendszerrel, illetőleg a theologiai főiskoláknak e szakrendszer alapján megállapított meghatározásával és o s z t á l y o z á s á v a l.

A zsinati törvény idevágó 218. §-a így szól: „A theologiai főiskolák, ha a s z a k r e n d s z e r alapján teljesen szervezve vannak, theologiai fakultások; ha pedig ily szervezetük nincsen, theologiai n t é z e t e k.”

Hát hiszen a javaslat is elismeri a szakrendszert s evvel a theologiai fakultást (7. §.) — elvben, de ez elvi concessióját mindjárt vissza is vonja a következő 8. §-ban, a hol a következő igen érdekes és jellemző kijelentést teszi: „A magyarországi ág. h. ev. ker. egyház a nélkül, hogy feladná a theologiai fakultás önálló szervezésére nézve az egyházi alkotmány 187. §-ában körvonalozott jogát: az 1848. évi XX. t. cikkben kimondott egyenlőség és [viszonosságból folyólag fenntartja igényét az iránt, hogy részére a budapesti m. kir. tud. egyetemen országos törvény alapján szerveztessék theologiai fakultás “ Hogy „az így szervezendő egyetemi theol. fakultás mily viszonyban álljon az egyházzal s akkor letező theologiai főiskolákkal” ezt bölcsen „egyelőre nyílt kérdésnek” hagyja; lényeges azonban, hogy mivel így az önálló theologiai fakultás felállításáról ez időszert lemond, s mivel az előző 6 §. szerint a theol. főiskolákat „alakjuk” szerint „theologiai fakultásokra” és theologiai akadémiákra osztja: “ a javaslat csupán ez utóbbi intézetekkel foglalkozik s ezeknek állapítja meg szervezetét és tanulmányi és administrationális rendjét.

Hangsúlyozom, hogy a javaslat a szakrendszert kifejezetten csakis a fakultással szemben tartja fel (7. §); a miből következik, hogy mert a fakultást ez időszert a budapesti egyetemen országos törvény által létesítendő fantomképért elejti, vele együtt már elvben elejti magát a

szakrendszerét is, a mint hogy ez az álláspontja tényleg a „theologiai akadémiákkal“ foglalkozó 9. és köv. §§-okból a legvilágosabban előtűnik.

Különösen hangsúlyozom továbbá, hogy bárha a zsinati törvény biztosította is egyetemes egyházunk számára azon jogot, hogy ő felsége törvényben meghatározott legfelsőbb felügyeleti jogának épségben tartása mellett „az egyház által vagy az egyház nevére alapított illetőleg alapítandó és fentartott nevelő és tanintézeteire közvetlen befolyást gyakorol, azokat szervezi s ügyeiket jelen törvény szerinti fokozatos hatóságai által intézi.“ (187. §); s bárha az 1891—93. évi zsinat tisztában volt az 1848. XX. t.-c. tartalmával: mindennek daczára a zsinat beszél ugyan „evangelikus egyetemről“ mint önerejéből megvalósítandó jövő feladatról és eszményről (223. §), de az államnak akár budapesti, akár melyik más egyeteméről s theologiai oktatásügyünknek ehhez való kapcsolatba s theologiai fakultásunknak e kapcsolattól való függésbe hozataláról nem tud semmit, hanem igenis miként fentebb a zsinati irányító elveket kiemelő pontozatok közt d.) alatt ráutaltam, maga egész határozottsággal megállapítja a theologiai főiskolák fokozatait és a fakultás ismérvét (218. §)

Nem szándékozom itt azon kérdést feszegetni, vajjon a magában véve nemes és szép eszme, hogy a budapesti egyetemen nekünk is fakultásunk legyen, helyes, méltányos, jogos-e avagy nem. — Ismerem a tiszai kerületnek érdemes püspöke indítványára hozott nevezetes határozatát, ismerem indokolását; emlékszem Zsilinszky Mihály bányakerületi felügyelővé történt beigtatása alkalmával ez ügyben kijelentett programmjára; emlékszem Wlassics miniszternek is a theologiai fakultásoknak az áll. egyetemeken való felállítása ügyében kifejezett — bár kissé rezervált — eszméire is; elméletben levonom az 1848. XX. t.-c. nekünk kedvező konzequentiáját is: hanem bizony, ha valahol, úgy itt teljes mértékben áll a Goethe-féle „szürke minden elmélet“-tétel, fantomkép után futunk itt csak s míg azt kergetjük, elszalasztjuk az önerőnkől megvalósíthatót. — Sajátos hazai viszonyaink, az egyetemi tanulmányozás természete, a mely felekezeti szempontokat nem ismer, a veszedelem, a mely

a felekezeti theologiai fakultások révén magát az egyetem benső szervezetét valójából teljesen kiforgatná, mert azokat a többi fakultásokkal szemben túlsúlyra juttatná: mind megannyi egy-egy leküzdhetlen akadály a mi theologusainknak a budapesti egyetemre való beplántálhatása ellen, a hol, az egyetemi tanulmányozás igazi természetének megfelelően in u l t i m a a n a l y s i csakis arról lehetne szó, hogy ha theologiai fakultást állítanak be, az ne felekezeti, hanem tisztán vallásbölcseleti irányú legyen, mint ilyen a bölcseleti fakultásnak integráló része.*)

Felveszem a képtelen esetet, hogy az állam számunkra törvényhozásilag tényleg megteremténé a budapesti egyetemen a fakultást. Vajjon ugyan a mi en k volna-e az? Vajjon mennyiben intézhetnők mi annak ügyeit fokozatos hatóságaink által? Vajjon az a fakultás, mint tudományos autonom fórum lemondana-e a maga tudományos és törvénybiztosította souverainitásáról a mi szép szemeinkért? Vajjon feleslegessé válnék-e az általa feladata, hogy lelkészeink s theol. tanáraink képzéséről tovább is magunk gondoskodjunk? — Lám ezt még maga a javaslat sem hiszi, mert e délibáb-fakultásnak egyetemes egyházunk és akkor létező theol. főiskoláinkhoz való viszonyát — igen helyesen — „nyílt kérdés“ nek tartja fel.

Mire jó hát ennek a Budapesten felállítandó egyetemi fakultásnak a fantomképe? Megmondom őszintén és leplezetlenül: Arra, hogy hangzatos jelszavakkal dobálózva húzzuk halaszszuklétesítését annak, a mi már készen is van, csak ki kell utána nyujtanunk a kezünket. Hogy agyon üssük a zsinati törvényben, elvben és összes kereteiben máris megteremtett önálló theol. fakultásunkat az állami fakultás édes mumusával.

Hogy miért? — Erről tán jobb nem beszélni . . .

*) E bírálatom írása közben jutott kezemhez dr. Schneller Istvánnak, a kolozsvári egyetem tanárának, tanszéki elődömnök röpirata, a melyet „A theologiai főiskolák érdekében“ feleletül irt a Glaut-féle „theol. rendszere.“ — A kiváló férfiú e munkájával nagy hálára kötelezte hazai egyetemes egyházunkat és theol. oktatásügyünket. A legmelegebben ajánlom elolvasását. — Örvendek, hogy álláspontunk teljesen megegyezik s meg vagyok arról győződve, hogy a ki az egyetemi fakultás ügyében az ő alapos érvelését elolvassa, teljesen tisztában lesz e fantomkép ürességével s képtelenségével.

Lám a zsinat — igen bölcsen — nem futott az állami fakultás délibábképe után, hanem számot vetve az összes viszonyokkal, hagyta az államnak idővel tenni, a mit ő akar: a z s i n a t a m a g a r é s z é r ő l, a maga körén belül megtette azt, a mi őt illette. Esményül tűzte ki maga elé az evangélikus egyetemet és szervezte a theol. oktatásügyet s ennek érdekében a szakrendszer alapjára fektetett fakultást.

Már most kérдем, mi az egyetemes egyház feladata? Az-e, hogy szaladjon esze nélkül oly szekér után, a mely fel nem veszi, avagy hajtsa végre becsületesen és őszintén azt, a mit a z s i n a t e g y e n e s e n k ö t e l e s s é g é v é t e t t ?

No de erről lesz még alább is szó, majd a mikor a pozsonyi theologiai akadémiára térünk át. Nézzük most a „theologiai rendszer“ akadémiájának eszményét.

Ez egy „négy évfolyammal bíró olyan theologiai főiskola, a melynek első három évfolyamában kiválóan az elméleti theologiai, a negyedik évfolyamban pedig kiválóan a gyakorlati theologiai tudományok adatnak elő, tekintettel a theol. főiskola feladatát képező s e rendszer 5. §-ában kifejezett irányelvekre.“ (10. §)

Ezt az 5 ik §-t már fentebb érdeme szerint bemutatam, „tanszabadság“ elvével, „önálló“ tudományával. — Nos hát lássuk, hogy e theol. akadémia miként valósítja meg a t a n s z a b a d s á g hangzatos elvét, miként biztosítja a tudomány ö n á l l ó művelését ?

E két szent elv azt követeli, hogy a theologiai professort, a mennyiben hitelvi kifogás ellene nincs, se kutatásában, se kutatása eredményeinek előadásában senki ne háborgassa, neki senki se tankönyvet kezébe ne kényszerítsen, se módszerét ne próbálja meg befolyásolni. Ő „professor,“ a ki az igazságot kutatja egyedül s a felismert igazságról szabadon vallást tesz. A javaslat előadójának szellemi látókörében ily elv ismeretlen, az ő látóköre a gimnáziumi oktatás színvonalán felül emelkedni nem képes. Azért hát le a theologiai oktatással a gimnáziumi, a semináriumi színvonalra. A theologiai professor ne azt terjeszse elő, a mi az ő lelkének a legbensőbb tartalma, hanem legyen óraadó tanár, beosztva az intézet tanári kara által reáoktrovált tankönyvet szépen bizonyos leczkék számára és ne merjen pl. valahogy szabadon beszélni, a mit hallgatói lejegyezhesse-

nek kéziratossá fűzetbe, mert ez „meg nem engedtetik“ (21. §.). A theologiai professornak továbbá ne legyen tudományos egyénisége, nemcsak azt, hogy mit, de azt is, hogy mikép tanítson majd megszabják számára a módszeres konferenciák (31. §.) Esküjét, a melyet eddig a hitelvek normáló feltétele mellett tett le (l. a theol. akadémia Szervezet és Ügyrendjének 108. §-át, a mely eddig mind a 3 theol. intézet tanáraival szemben érvényben volt) ezentúl kiterjeszti a tanra is, a mely a hitelvek előtt való (66. §.) Növendékeivel szemben is nem a személyes kölcsönhatás viszonyában áll, de a bürokrata nyakig gombolt tiszakerületi kabátjában, a kinek működésénél fő a rubrika és csak a rubrika, mindenütt egyezően rovatolt leczkekönyvek és vizsgálati, anyakönyvi, elbocsátó es egyéb tudja Isten milyen „úrlapok“ (22. §.) mert az „akademiák“ ez uniformizált egységének még a külsőségekben is diadalra kell jutnia. Egyszóval egy a chinai iskolaügy berendezésének mintájára szervezett gépies szabatoságok működő formalizmus, a mely kisorvasztja az agyból a velőt, a szívből az érzelmet, a lélekből az akaratot. Mert így követeli ezt a javaslat által oly kegyeletes hűséggel respektált zsinati törvény, mert így kívánja ezt meg a javaslat által oly méltó színben képviselt protestantizmus szelleme!

Hasonlóan sivár és elszomorító a kép, ha nézzük a javaslat tan és vizsgarendi szakaszait, a melyekben már az előadóval Mayer kollegám is együtt osztozik a dicsőség babérain. Ott van mindjárt pl. az előkészítő tárgyak között a „bölcészlet története, különös tekintettel a vallások fejlődése történetére.“ Nos erre a esodálatos amphibiumra premiumot kell kitűzni, mert ez egy oly felfedezés, a mely bátran a Kopernikus törvényével versenyez. Bölcészlet története, a mely tehát genetikusan előadása annak, miként igyekezett az ember, tisztán a maga értelmével és tisztán magukból a dolgokból kimagyarázni ezek lényegét s megoldani Isten, ember, világ s ezek viszonyának örök nagy problémáját s a vallások (nem is a vallás!) története, a melyek mind az isteni kijelentés elvén állanak s Isten, ember s a kettő viszonya és ember rendeltetése nagy problémáit nem kénytelenek már többé kutatni, mert azokat a kijelentés alapján hitükben megoldva bírják.“ Bölcészlet és vallás — víz és olaj, de Mayer—Glauk társceég nagy művész, ők össze tudják a kettőt vegyíteni!

E csodálatos amphibiumon kívül a javaslat egyéb bölcsészeti propaedeutikai tudományról — kivéve az egy-egy semesterenként 3—3 órára szorított paedagogikumokat — nem tud semmit. Évek óta foglalkozom e tárgyakkal, ismerem azok tartalmát s terjedelmét s megvallom, irigy csodálkozással tekintek fel előadói társcégünk szakértő genialitására, a mely képes arra, hogy pl. a neveléstörténetet egy semesterben, 3 órában elvégezze, a mikor pl. csak egy Comeniussal, vagy egy Melanthonnal stb. heteken át lehet és kell is foglalkozni. Nem kétlem, hogy elvégre is a neveléstörténeti anyagot össze lehet vonni annyira, hogy egy 3 órás semesterre kifutja: de mentse meg minket a jó Isten az ilyen akadémiai tudománytól! Azt, hogy a vallástörténetnek mi jelentősége van a prot. theológián, az előadó társ-cég — úgy látszik — nem is sejtí. Azért egyszerűen kiküszöböli azt, annyival is inkább, mert e gonosz tudomány alkalmas arra, hogy a theologusokat gondolkozásra készítse, a mi ugyan csak keresztyén világnézetük tisztább kialakulását vonná maga után: de kell is itt világnézet, kell is itt tudományos meggyőződés! Itt klerikus kell, uniformizált theológiából kikerült uniformizált lelki világgal.

Igen érdekes az is, hogy bár evangéliumi egyházunk és tudományunk a hit által való megigazulás materialis elvén áll, a melyet consequenter kiegészít az Ige egyedüli normatív tekintélyének normális elve, hogy bár tehát így egész theol. szakoktatásunk gerincét az új-szövetségi exegesisnek kell képeznie, annak Glauf—Mayer társ-cég még csak az első év második felében szakít 3 órácskát, összesen pedig 5 semesterbe veszi fel 3—3 órában, vagyis azt összesen heti 15 órára redukálja, holott az ma nálunk Pozsonyban 8 semesteren át heti 5 órában (az exegetikai melléktárgyakon kívül) tehát összesen az egész theol. kursuson heti 40 órában adatik elő. Tekintve már most, hogy pl. csak a római levélnek beható s a theol. tudományos képzés szellemének megfelelő előadása egy egész éven át heti 45 órát biztosan igénybe vesz, a mit tán Mayer kollegám is el fog ismerni, hasonlóan pl. a János evangélium, meg is kérdem, vajjon ama 15 órában mit fog tanulni a theologus az új-szövetségi magyarázatból? A kortörténetről, erről a legfontosabb exegetikai segédtudományról a javaslat ugyancsak mit sem tud. Mit is keresne az egy

oly tantervben, a mely a tudományos tanulmányok elvét ajkán hordozza ugyan, de — miként láttuk — a valóságban megtagadja, több, exkommunikálja azt! Hát még a hittan! Eddig én úgy tudtam, hogy a hittan rendszerbe foglalása a ker. hitigazságoknak, a melyeket a tudományos exegesis segélyével az Isten igéjéből merítettünk. Tehát itt a tanmenet ez volna: 1. alapos új-szövetségi exegesis, 2. ennek alapján az exegetika tartalmi eredményeinek tudományos egybe foglalása az ú. n. bibliai theológiában s 3. még csak e bibliai theologiai alapon emelkedhetik fel aztán a hittan rendszerépülete. A Mayer—Glauf féle legújabb theologia azt jobban tudja. Ád az első éves theologusnak a második félévben 3 órán át egy kis exegetikai kóstitól, mindjárt rá a második tanévben bevezeti őt a hittanba, hogy majd a harmadik évben végül a bibliai theológiát adja a kezébe. E minden paedagogikai lélektant és methodikát kigúnyoló fonak tanmenet egyenesen lehetetlenné teszi a tudományos theologiai szakoktatást; nem is való az egyébre, mint hogy a theologus, a midőn a harmadik évben az új-szövetségi bibliai theológiában a bibliai igazságokat és tanelveket foglalja össze, azt már a hittan szemüvegén át végezze! Én megvallom, hogy Glauf előadón nem is csodálkozom, mert ő itt szalváva van . . . de igen is Mayer kollegán, a ki ex professione foglalkozván a theológiával s úgy tudom, annak épen exegetikai és systematikai részeivel: ilyen képtelen színben mutatja be tanulmányának leszűrt eredményét.

Nem szándékom itt az egész tantervet apróra bonczolni, azt hiszem ez a csak úgy belemarkolás útján kikapott szemelvény is meggyőz mindenkit arról, hogy itt egy valóban igen vézna és idétlen paedagogikai csemetével van dolgunk, a melynek életet nem jósolhatunk! És erről mondja a javaslat idevágó indokolása, hogy itt az a szempont volt vezérlő, hogy „a theologiai képzés színvonalát nem leszállítani, hanem emelni kell, különösen pedig a gyakorlati lelkészet terén a mindennapi életben szükséges tudnivalókkal és használatokkal.”

Nos ez indokolás méltó koronája magának a javaslatnak. Világos belőle először is a hypokrisis, a mely még a theologiai képzés emelésének meri nevezni azt, a mi annak egyenesen silány

leszállítása vissza a gimnáziumi fokozatra; másodszor pedig világos belőle, hogy a mi szakértő elődünk csakugyan nincs tisztában azzal, hogy mi is az a gyakorlati theologia. Mert e gyakorlati theologiai képzésnek tartva fel az egész 4-ik tanévet, úgy véli, hogy ott a theologus azt fogja majd megszerezni, a mi neki a „gyakorlati lelkészet terén, a mindennapi életben szükséges tudnivaló és használható” . . . A ki eddigi fejtegetéseimet figyelemmel olvasta, emlékszik a helyre, a hol a gyakorlati theológiának mint tudomány a jelleméről beszélve, rámutattam, hogy alapjában az is csak elmélet, vagyis azon tudományos elvek rendszeres foglalata, a melyek alapján a gyakorlati lelkészkedés sikerrel folytatható. A jó gyakorlati theológiából — a melyet e szempontból Schleiermacher a theol. tudományok koronájának nevez — megtanulja a jó theologus, hogy mi a gyakorlati lelkészkedés elve, eszménye, feladata, e feladatra vezető legjobb eszközei, megnyeri a tudományos készséget is ez eszközök helyes kihasználására stb. . . . stb. . . . sőt még bizonyos fokig e készségben (pl. az irás gyakorlati exegesisében a homiletikai feldolgozás céljából, vagy a prédikáció készítésben és elmondásban stb.) is gyakorolhatja magát: de azt, a mit a gyakorlati lelkészet a mindennapi életben a lelkésztől megkíván, azt az akadémia nem adhatja. Avagy — mint ezt is megtették valahol — a theologusokat tanítsa meg a kereszteleés elvégzésére olyformán, hogy a szent aktust profanálva, azt egymáson vagy egy szalmabábún végezzék? Avagy tanítsa meg őket imádkozni úgy, hogy — mint ugyancsak egy másik hazai theológián megtörtént — velök verseny imádkozásokat rendezzenek? Avagy arra tanítsa őt a tanára, hogy álljon, hogy forduljon, hogy mozogjon az oltár előtt? Avagy azt írja neki le, hogy melyik kabát, a tiszakerületi-e, avagy egy másfajta felel meg inkább a papi karakternek? Avagy casuistice kioktassa őt, hogy különböző esetekben, hogy öltözködjék, hogy beszéljen, mozogjon, a szerint, a mint a főispánhoz vagy a jegyzőhöz megy s püspököt fogad vagy gregarius papot?

Uraim, az élet számára csak az élet neveli ki az embert! Adjatok a theologusnak alapos tudományos képzést, világosítsátok fel teljesen a gyakorlati lelkészkedés összes nehéz feladatairól s fegyvereztétek fel őket az ezek meg-

oldására szükséges képességgel, műveltséggel és szellemmel: a többire majd megtanítja az élet. Az a fiatal ember, a ki ma a theológiát elhagyva, a gyakorlati életbe lépett, ám botolhatik egy s más alkalommal egy s más cselekménynél, azért én nem féltém őt, nem a jövőt. Bizonyosan Glaufer esperes úr is, mikor a theológiáról kikerült, aligha rendelkezett a mai lelkipásztori prudentiájával, és lám, bárha a theologiai szakoktatás ügyében előadónak nem is válik be, mégis igen derék esperes lett belőle. Mi azonban azt akarjuk, hogy a mi theologusaink idővel nemcsak jó esperesek, hanem tudományos kérdésekben is jó előadók legyenek.

Mert egyenes hypokrizis az is, mintha a mai theologiai generáció kevesebb gyakorlati érzékkel és készültséggel hagyná el a theológiát, mint a boldog hajdanban. Ezt csak a „laudator temporis acti” elvén álló emberi gyengeség suggerálja a mult generáció leszármazottainak lelkébe. Ellenkezőleg: tessék körültekinteni a hazában és szemügyre venni ifjabb papi nemzedékünket. Az akadémia még alig 20 éve áll fenn s tanítványai máris positiót foglalnak el igen sok felé! Hasonlóan a testvérintézetek növendékei is! Nem féltém én tőlük a jövőt, sőt e jövő iránt nagyobb a bizodalmam, mint örömem a jelenben!

A mi pedig a pap társadalmi gyarlóságait illeti, hát ezt ne tessék a theol. intézetek útján orvosoltatni akarni, hanem, minthogy a javaslat ügyis nyakig benn jár uniformizálás áradatában, ajánlok a javaslat t. előadója stylusában egy igen egyszerű módot: tessék kinyomatni egy illetani vádemékumot, amolyan casuistikus utasításfélét, a mely, miként hasonló katonatiszti avagy r. kath. hierarchiai útmutatók, megszabja, hogy a lutheránus pap ezen vagy ezen esetben, ezen vagy ezen cselekménynél, ezen vagy ezen személyiséggel, hivattal való érintkezésnél, e vagy ama reprezentanciánál hogyan és miként öltözködjék, beszéljen, mozogjon, és tudom is én még mit csináljon . . . Ez a toldalék intézkedés, gondolom, még teljesebbé fogja tenni a javaslatot: a protestantismus géniusza pedig, a mely még a lelkész külsőségében is az egyeniséget, sőt a félszogséget is inkább megtűri, mint sem az uniformist vagy a „Dienstreglement” szerint mozgó abbékat sirva fogja keresni e mandarin-világban fiait, kik nem volnának!

Olvasóinkhoz.

Az egyházi különféle gyűlések közeledtével tisztelettel arra kérjük lapunk t. olvasóit és barátait, hogy az egyes gyűlések lefolyásáról az azokon felmerült fontosabb tárgyokról, intézkedésekről, határozatokról stb., szóval egyházunk akár kül-, akár beléletét érintő dolgokról, lehetőleg gyors, pontos és kimerítő tudósításokat küldeni sziveskedjenek. Első sorban természetesen lelkész-társainkhoz intézzük e kérelmünket. Lapunk egyik feladatát, az egyházi hírszolgálatot teljesíteni csak úgy képes, ha az egyház dolgai iránt érdeklődők, a híreket pontosan és lehetőleg gyorsan beküldik.

Kérésünk ismétlésével, vagyonk tisztelettel

Orosházán, 1903. május 14 én.

A SZERKESZTŐSÉG.

BELFÖLD.

Egyházi élet Sopronban Gyülekezetünk tagjai a bőjti és tavaszi időszakban több, igen tanulmányos és magas színvonalon álló vallásos estén épülhettek.

Mintegy bevezetésül szolgált az egyházkerületi ének- és zenepártoló egyesület hangversenye, melyen Altdörfer Viktor, ez a Budapesten is méltán megbámolt orgonaművész és a városi zeneegylet kitűnő vegyeskara működött közre. Kiemelkedő pontja volt a műsorozatnak Kapi Gyula képezdei igazgató új zeneszerzeménye, melybe az „Én Istenem, én bűnös ember” choráinkat szövé bele művészi sikerült feldolgozással. E zenedarabot azóta Budapesten is előadták. Ugyanitt hallottuk Kirchner Elek győri orgonista vallásos esti énekét, melynek kedves, áhitatos zenéjét Sántha Károly szövegére írta.

A bőjti években a lelkészek folytatták szokásos esti felolvasásaikat. Brunner János esperes a gyülekezet történetéből ismertetett egy igen érdekes szakaszt, Zábrák Dénes „a biblia női alakjairól”, Menyhárd Frigyes „az evang. paplakról” olvasott fel.

A lyceumi ifjúságnak a bőjti években is, mintként adventben, külön vallásos estéje volt, melyen dr. Siedel, lipcsei missiói felügyelő igen szép vetített képekkel ismertette a külmissió történetét és mai működését.

A gyülekezeti ifjúsági és olvasóegylet is a lelkészek vezetése alatt igen buzgó munkásságot fejt ki. Nem elégszik meg az egyleti helyiségben tartott összejövetelekkel és az évenkénti igazán impozáns, a kaszinó nagy termé-
tét zsufolásig megtöltő családias táncmulatság

gal, hanem újabban külön-külön ügyviteli bizottságot is alakított P o s z v é k Sándor lyceumi igazgató elnöklete alatt, mely ismeretterjesztő, egyházi, tudományos és művészeti előadások rendezését vállalta magára. Három ilyen sikerült estét rendezett már az idén is, melyeken L ä h n e Vilmos nevelőintézeti igazgató vetített képekkel Svéd- és Norvégországot mutatta be, B ü n k e r R tanító az evang. templom szent edényeit ismertette egyháztörténeti és művészeti szempontból, a márciusi ünnepen J a u s z Vilmos theol. tanár és dr. Mihályi Kálmán ügyvédjelölt mondott beszédet. Ez előadásokat Zábrák, Macher és Pickel úrleányok művészi énekükkel, A l t d ö r f e r V. zongorajátékával, R o s t a Ferencz főgimn. tanár és G ö r ö g Erő theol. hallgató szavalatukkal egy műkedvelő zenekar és az egylet férfitársa R i t t e r J. tanító vezetése alatt szabatos, szép fellépésükkel tették változatosakká. A látogatottság oly nagy volt, hogy a gyülekezeti díszteremből kiszorulva a lyceum tornacsarnokát kellett kölcsön kérni.

A gyülekezet meghívására és az ifjúsági egylet rendezésével tartott L ö w Fülöp egyházkerületi gyámintézeti elnök egy belmissiói felolvasást is tömör, lebilincselő előadással és művészi, szép vetített képekkel. Jól esett Wicherné, Friednert, munkáik zsengejét és mostani nagyszerű telepeiket ily megvilágításban látnunk.

Végül még csak a legutóbbi napok mozgalmáról emlíkezem meg. E hó 17-én a „Prot. Irodalmi Társulat” felhívására Sopronban is megalakult e kiváló egyesületünknek vidéki köre s elhatározta, hogy évenként néhány magasabb színvonalú, a művelt közönség igényeihez mért felolvasást is fog tartani. Az alakuló értekezleten a lelkészi karon, a három tanintézet tanári karán kívül jelen volt dr. T ö p l e r polgármester, dr. K u n d városi ügyész s több buzgó egyháztag. Elnöknek P o s z v é k Sándor lyceumi igazgatót, titkárnak P a y r Sándor theol. tanárt választották meg. A kibocsátott aláírási iverk már eddig is igen szép eredménynyel jártak.

Nem hisszük — a mit néhány lap igen korai dologként rebesget, — hogy ily szellemi élet színhelyéről elkiváncokoznék jó hírű tanítóképző intézetünk, melyet a tradíció, az alapító Paly, Király és Kolbenhayer emléke, a kész épület, a tápintézet, a helyhez kötött alapítványok s annyi más kapocs fűz Sopronhoz. X.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter már megállapította azoknak a biztosoknak a névsorát, a kik a kormányt az autonóm felekezeti iskolák érettségi vizsgálatain képviselik. Így:

A dunáninneni ág. h. ev. egyházkerületben a pozsonyi főgimnáziumhoz Szlávik Máttyás eperjesi ág. h. ev. theol. akadémiai igazg.

gatót, a selmeczbányai főgimnáziumhoz dr. Böhm Károlyt, kolozsvári tud. egyetemi ny. r. tanárt.

A dunántúli ág. h. ev. egyházkerületben a felsőlővői főgimnáziumhoz dr. Horvath Ödön eperjesi ág. ev. jogakadémiai igazgatót, a soproni főgimnáziumhoz Góbi Imre budapesti ág. h. ev. főgimnáziumi igazgatót

A bányai ág. h. ev. egyházkerületben a budapesti ág. h. ev. főgimnáziumhoz dr. Gömörly Oszkár vallás- és közoktatásügyi minisztériumi min. tanácsost, a békéscsabai főgimnáziumhoz dr. Genersich Antal budapesti tud. egyetemi ny. r. tanárt és a szarvasi főgimnáziumhoz Hörk József pozsonyi ág. h. ev. főiskolai tanárt,

A tiszai ág. h. ev. egyházkerületben az iglói főgimnáziumhoz Stromp László pozsonyi ág. h. ev. theol. tanárt, a készmárki főgimnáziumhoz Wigand János szegszárdi áll. főgimnáziumi igazgatót, a rozsnyói főgimnáziumhoz dr. Mágócsy Dietz Sándor budapesti tud. egyetemi ny. r. tanárt, a nyiregyházi főgimnáziumhoz Rombauer Emil címz. főigazgatót, a brassói áll. főreáliskola igazgatóját, az eperjesi főgimnáziumhoz dr. Markusovszky Samuel pozsonyi ág. h. ev. főgimnáziumi igazgatót.

Az erdélyrészi ág. h. ev. egyházkerületben a nagyszebeni főgimnáziumhoz és főreáliskolához Walther Béla lőcsei áll. főreáliskolai igazgatót, a segesvári főgimnáziumhoz dr. Ashóth Oszkár budapesti tud. egyetemi ny. r. tanárt, a medgyesi, brassói és besztercei főgimnáziumokhoz dr. Fröhlich Róbert budapesti tud. egyetemi ny. r. tanárt.

A dunáninneni ág. hitv. evang. egyházkerület püspöki hivatal következő körlevelet intézte kerülete lelkészeihez:

Nagytiszteletű ág. h. ev. lelkési hivatalnak.

A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter úrtól a következő leiratot és körözvényt vettem.

1125. szám. Az iskolai ellenőrző közegeimhez, az alkoholizmus terjedésének megakadályozása tárgyában intézett rendeletem mását a Főtiszt. Főhatóságnak oly tiszteletteljes kérelem kapcsán van szerencsém másolatban megküldeni, hogy az ügynek messzekiható nagy fontosságú horderejét tekintve, esetleg a saját hatáskörében hasonlóan intézkedni méltóztassék. Budapest, 1903 évi április hó 24-én. Wlassics Gyula s. k. Valamennyi egyházmegye főtiszt. főhatóságának.

A vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter f. évi április hó 24-én 1125—1903. eln. szám a. kelt és valamennyi középiskolai kir. főigazgatóhoz, valamennyi kir. tanfelügyelőhöz, a felső kereskedelmi iskolák kir. főigazgatójához, a felsőbb

leányiskolák miniszteri biztosához és a kereskedő- és iparos tanoncok iskolák főigazgatójához intézett rendeletének másolata:

Az alkoholizmus népünk között is egyre nagyobb mértékben terjed és a hol megjelenik, mindenütt nyomon követi eiválaszthatatlan szövegséges-társas a nyomor: a lelki és a testi elzúllás, a munkakedvnek, munkabírásnak- és a keresetképeségnek csökkenése, az állami lét és a társadalmi rend szilárd alapjait képező családi élet legszentebb kötelekeinek meglazulása, a hitélet aláhanyatlása; egyszóval: az erkölcsi és anyagi pusztulás.

A népünket pusztító eme veszedelemmel szemben az erkölcsi élet irányításának egyik legfontosabb és legjótékonyabb hatású tényezője az iskola sem maradhat tétlenül. Jól tudom ugyan, hogy az iskola egymagában gyenge arra, hogy ily rettenetes ellenséggel megküzdjön, de bizom a társadalom támogatásában s meg vagyok róla győződve, hogy úgy mint a művelt világ több államában, nálunk is, az egyesült, a nemes célban összeforrott kitartó erőfeszítést, áldás fogja kísérni.

Hogy az iskola is kivehesse a maga részét az alkoholizmus ellen folytatott küzdelemből, további eljárás végett a Címnek jövőben való szigorú miheztartásául ezennel elrendelem, hogy a legmesszebbmenőleg gondoskodjék a Cím arról, miszerint az ellenőrzésére bizott és a fenhatósága alá rendelt tanintézetek minden osztályában az illető osztály tantervéhez illeszkedve és növendékeinek értelmi fejlettségi fokához mérten, az olvasókönyvtől kapcsolódva vagy az egészségtan és embertan tanítása fonalán, az alkoholizmus nyomán jelentkező anyagi és erkölcsi veszedelmek és a nemzet jólétét aláaknázó pusztítások az egészségügy, a közérkölc és a közgazdaság szempontjából megvilágítva, a tanulókkal, úgy a fiú-, mint a leányiskolákban megfelelő módon megismertessenek.

Figyelmeztetem egyben Címet, hogy bármily fokú iskoláknak bármely osztálya számára irt olvasókönyvet, a jelen rendelet kibocsátása után megjelenő új kiadásban, iskolai használatra engedélyezni csak abban az esetben fogok, ha az alkohol elleni küzdelmet valamely oldalról megvilágítva, legalább egy olvasmányal támogatni fogja. Az embertannal foglalkozó paedagógiai és természetrajzi, valamint az egészségügyi tankönyvek is, engedélyezésére számot csak abban az esetben tarthatnak, ha kellően megfelelnek a jelen rendeletben kifejezésre jutott intencióknak.

Buzdítsa Cím továbbá a fenhatósága alá tartozó iskoláknál működő tantereket, hogy úgy faluhelyen, mint pedig a városokban alkohol-ellenes egyesületek létesítésén buzgókodjanak és figyelmeztesse az illetőket, hogy ezen irányban kifejtendő eredményes tevékenységüket különös érdek-

lódéssel kísérem és érdemeiket számon fogom tartani.

Végül elvárom Cimtől, hogy iskolalátogató és ellenőrző tevékenysége közben szorgos gond- dal győződjék meg az e rendeletben foglaltak- nak miként történt foganatosításáról, és úgy ez irányban, valamint a tanerőknek netaián társad-almi úton kifejtett idevágó tevékenységét illető tapasztalatairól terjesszen Cim ide minden iskola év végén részletes és kimerítő véleményes je- lentést. Budapest, 1903. április hó 24. én. Wlassics Gyula s. k.

Teljesen felesleges, hogy én ethikai s álta- lában véve keresztyéni szempontból felhozzam mindazon indokokat, a melyek az alkoholismus- nak kártékony hatását bizonyítják. A keresztyén egy- ház a szentírás alapján minden korban emelte szavát ezen bűnnek pusztító hatása ellen. Igaz, hogy bár nálunk is időről időre az egyház körében lépések történtek ezen kór meggátlására, a legújabb idő- ben vajmi keveset tettünk az özönviz módjára el- terjedő ezen súlyos baj ellen. A miniszter úrnak lépését csakis helyeslőleg lehet tudomásul venni. És részünkről is segédkezet kell nyújtani, hogy iskoláink részéről is üdvös közreműködésünknek áldott nyoma legyen Mikép történjék ez. egy- házunk alkotmányánál fogva kell, hogy a dolgot tárgyalják először is az egyházközségek, hogy azután az egyes egyházi fokozatokon tovább is történhetik intézkedés. Én csak egyre kérem és figyelmeztetem: sziveskedjenek odahatni, hogy az úgynevezett alkoholismus elleni egyesületek nálunk az egyház keretén belül alakuljanak, mert annak tü- netei is meg vannak a közelmúltból, hogy a hol az evangélikusok nem mozogtak, az evangélikus hi- veknek e téren működni akaró töredéke a nem evangélikus alkoholellenes egyházi egyesületekhez csatlakozott, a mi hitfelekezeti szempontból az illetőkre nézve hátránnyal is járt. Ennek követ- keztében bármennyire szerény körben és bármily csekély számú tagokkal is, kérve-kérem, a lelkész urak nyomban tegyenek lépéseket, hogy egyház községük terén alkoholismusellenes egyesület lé- tesüljön, mily szervezet mellett, az lehet meg- beszélni, úgy otthon, mint a lelkészi értekezlete- ken és esperességekben. Kérem: mondják ki, hogy oly egyesületet egyházilag alakítanak s ez által az e teren működni köteles tanítóknak se gédkezet nyújtanak

A mi pedig az olvasókönyveket illeti, fel- hívom az Esperes úr figyelmét, hogy minden új kiadásnál az alkoholelleses küzdelemre vonatkozó olvasmányok az illető tankönyvbe beillesztessenek, a mire különben a kerületi tanügyi bizottság fi- gyelmét is felhívtam.

Végül kérem, hogy ezen átiratom, illetve erre vonatkozó miniszteri leirat a legközelebbi es-

perességi gyűlésen tárgyalassék azon adatok fona- lán, a melyek netán az egyes egyházközségek ré- széről az esperességi gyűlésre felterjesztetnek.

Kiváló tisztelettel maradtam Balassagyarma- ton, 1903. évi május hó 4-én.

D r. Baltik Frigyes
püspök.

Jó tanács. Mindazoknak, kik pázsitot akar- nak létesíteni, ajánljuk, hogy szerezzék be M a u t h n e r Ödön cs. és kir. udvari magkereskedéséből Budapesten a „S é t a t é r i“ vagy „M a r g i t s z i g e t i“ fűmagkeveréket. Ezeket már 29 éve szállítja M a u t h n e r Budapest és a Margitsz-iget oly bámulatra méltó és gyönyörű sétaterei részére.

KÜLFÖLD.

Németország protestáns és katolikus köreit egyaránt nagy izgalomban tartja még mindig a jezsuita kérdés. Az 1872 évben hozott ezen tör- vénynek különösen 2. § a nyert a heves harc fo- lyamán különösen nagy jelentőséget. A „protes- táns“ Németországot érdeklő ezen elsőrendű kér- dést méltán kísérvük figyelemmel mi magyar pro- testánsok is. Az a bizonyos 2 §. felhatalmazza az egyes tartományok kormányait, hogy adott esetben külföldi jezsuitákat az ország területéről kiutasít- hassanak, belföldieknek a tartózkodást bizonyos kerületekben megtilthassák, szükség esetén tartó- kodási helyet nekik kijelölhessenek. Mig a cent- rum biztosnak tartotta zsákmányát — „hála a pro- testáns Bülow jezsuita politikájának“ — addig, hogy a protestáns közvéleményt is megtévessze, nagyon alárendelt jelentőséget tulajdonított épen ezen 2. §-nak. Most, hogy a protestáns közvéle- mény felbuzdulásával, minden valószínűség szerint csak Porosz—Bajorország és egy jelentéktelen szövetségi tartomány fogja a törvény eltörlését megszavazni, haragjában épen a centrumpárti sajtó világosítja fel olvasóit a törvény 2. §-ának igaz je- lentősége felől. E szerint a törvény súlypontja épen ezen a §-on van, mert az 1. §, a mely a rendnek, mint ilyennek letelepülését tiltja, szomorú tapasztalat szerint, nem elegendő annak a veszély- nek megszüntetésére, a mely a jezsuita rend fenn- állásában minden állam családi, felekezeti, társad-almi, politikai békéjére nézve rejlik Ez magának a rendnek céljaiban. szervezetében, egész jellemé- ben fekszik; ezt mutatja a rendnek egész törté- nete, ezt különösen Spanyol- és Franciaország szo- morú sorsa, hol a rendi letelepüléseket szintén tör- vény tiltja, de a hol ennek daczára mégis a je- zsuiták munkája okozott minden bajt. Teljesen ugyan a németországi jezsuita törvény 2 §-a sem

biztosítja az államot a jezsuiták ellen, mert a törvény kijátszásában ők mesterek, de — s épen ebben áll az idézett § jelentősége — e törvény a jezsuiták fanatizáló és romboló aknamunkáját lehetőleg korlátozza. Mig ez a §. fennáll, addig az államhatalomnak módjában van a felmerülő szükséghez képest közbelépni és a jezsuiták teljes és akadálytalan működésükben korlátozva vannak. Ha az a § megszűnik, a felekezeti béke — oda van, ha csak a protestánsok minden sérelmet, minden arczúlcsapást nyugodtan tűrni nem akarnak. A 2. § tehát békeparagrafus, a melynek fennállását az állam jóléte, békéje, békés haladása egyenesen követeli. Örömmel olvassuk, hogy a centrum törekvése a felébredt protestánsok ellentállásán valószínűleg hajótörést fog szenvedni. (Mikor ismeri meg a magyar közvélemény annak az ultramontan jezsuita szellemnek káros hatását, melyet nehéz teherként érzünk ma is protestánsok és nem protestánsok egyaránt?)

A császárnak római útja is igen vegyes érzelmekkel találkozott alattvalóinál. A jezsuitáktól méltán tart a német nép is és így érthető, hogy Bülow jezsuita politikájának ezen újabb részlete is nagyon különböző megítélésben részesül. Forrásunk szerint 25 perczig beszélt a császár a pápával, 10 perczig Rampollával. Helyesen jegyzi meg a „W.“ minden út Rómába vezet, de a Vatikánba vezető útnak, nem szabad a Quirinalon keresztül mennie.*

IRODALOM.

„Evangelikus Homiletikai Folyóirat.“

I. évf. 1. szám. (Az evang. alapigék évfolyama.) Szerkeszti és kiadja Geduly Henrik, nyiregyházi ev. lelkész. Megjelen minden hó utolsó napján. Ára az 1903 csonka évre 8 kor. *azontúl évenként 10 kor.

„Barátaim biztatására. . .“ Ilyenformán kezdődik a szerkesztő előfizetési felhívása s e felhívás olvasásakor mindjárt két kérdés merült fel lelkemben. Az első kérdés az volt, vajjon szükséges-e és jogosult-e egy ily vállalat megindítása akkor, a mikor van minékünk egy hasonló tartalmu, célú és beosztású folyóiratunk, a „Protestáns Pap“ a mely hosszú évfolyamok alatt megizmosodva, evang. és ref. vallású szerkesztők vezetése alatt, a testvériséget megvalósítva, a két rokon felekezet lelkészeinek jóismerősévé, házi barátjává vált, s szabad-e e vállalatnak concurrentiát csinálni? A másik kérdés az, vajjon képes lesz-e magát az új vállalat a „Prot. Pap“-pal szemben fenntartani, holott alig számíthat más előfizetőre, mint arra a nagyon is kevés számú evang. papra, a kik szegényes prot. irodalmunk felvirágoztatásának céljából mindenütt készek filléreiket oda

áldozni, de a kik épen ezen okból a meg nem osztótt terhet már már alig bírják?

Az előfizetési felhívást csakhamar követte a folyóirat 1 száma, melynek „Üdvözet“ című cikkelyében a szerkesztő is az első kérdésre igyekszik választ adni, azt mondván, hogy vállalatát igazolja azon körülmény, „hogy az erők igazi szétforgácsolása ott következik be, a hol a létesített mű erőszakolt közös jellege az egyéni képességek teljes kifejlődését lehetetlenné teszi.“ Hát megvallom, ez az indokolás engemet nem elégitett ki. Inkább meg tudtam volna nyugodni oly nemű magyarázatban, hogy a szerkesztő gyakorlati szempontokat tartván szem előtt, első sorban is a használhatóságra, s mint ennek egyik feltételére: az evang. egyházunkban szokásos perikóparendszerre helyezi a fősúlyt, a miről a ref. testvéreknél, a kik inkább szeretnek az ó-szövetség könyveinek forrásából merítgetni, természetesen szó se lehet.

A második kérdésre — a mi különben is csak a szerkesztő magán ügye, csak egy meg nyugtató válasz adható: jónevű munkatársak hosszú névsora.

A vállalat jó auspiciumok között indult meg. Mindjárt az első számban két olyan névvel találkozunk, mint Sántha Károlyé, evang. egyházunknak ezen örök ifjú, termékeny, és mindig ihletett költőjéé. A másik Gyurátz Ferencz püspöké, ezé a temperamentumos, lelkesedve lelkesítő, apostoli buzgóságú íróé

De tartsunk sorrendet. A füzet „Prologusa“ Sántha K. küldeménye: „Irat, vedd forró üdvözlésemet.“ A vallásos költészet egyik gyöngyszeme ez a prologus is, melyet épen azért nem dicsérek cifra szavakkal, mert Sántha Károlyt dicsérni felesleges.

A szerkesztő „Üdvözlete“ után, melyről feljebb már szólottam, következik Nagy Lajos „Oltár, szószék és koporsó költésze“ cz. gyűjteményéből, különböző szerzőktől, 9 drb. többé kevésbé sikerült suspirium. Bár én a gyűjtőnek nagy szorgalmát a legnagyobb kézséggel elismerem, de a szerkesztőnek csillag alatt kifejezett lelkesedését még sem tudom osztani. És pedig azért nem, mert minden előfohász, legyen az bármely tartalmas, bármely költői, csak akkor jó, ha az utána következő beszédhez a kellő hangulatot előre felébreszti a hallgatók szívében, minél fogva a fohásznak kell simulni a beszédhez, és nem megfordítva. E nélkül „filius ante patrem.“

Következik azután 6 egyházi beszéd virágvasárnaptól húsvét után II-ik vasárnapig bezárólag. A virágvasárnapi, Materny Imrétől: „Miről beszélnek hozzánk Jézus utolsó útján a palmaágak?“ Hát bizony nem sokat beszélnek. Szerző szerint szólanának: Jézus szívének fiú engedelmességéről és az őtet fogadó nép lelkesült örö-

Országh Antal

orgona-készítő Nagyváradon.

Elvállal és készít a legújabb viv-
mányú

c s ő - p n e u m a t i k u s

és
gépezetes orgonákat

kúp rendszer szerint.

Orga orgonákat **átalakít és javít jutá-
nyos árban.**

. . . . Saját gyártmányú

iskola-harmóniumokat

raktáron tart

s elad mérsékelt árért.

Uzletem fennállása alatt 116 év. ref.
egyházak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. a. (a Collegium mellett.)

Fennáll 1893 óta.

Teljesen e célra épített házamban készítem a
mai kor legtökéletesebb vivmánya szerint bármily
kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebb-
menő jótállást vállalom.

**Orgona építésem, mint az ev. ref.
egyházak érdekét szolgáló intéz-
mény, e téren az országban egye-
dül áll.**

Munkám jószágával elértem azt, hogy minden év-
ben növekszik a cégem iránti bizalom, s ígérem
ezúttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint
a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban
is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.
Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezé-
sét, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi
gondozását mérsékelt áron, több évre menő jót-
állás mel ett.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság
és az adományozó közönség, valamint a kántor,
orgonista és tanító urak szives pártfogásába to-
vábbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

2 25-9

orgona építő

Határozott árak, elsőrendű minőség,
erőtéljes nemes hangzású orgonák.

Pályázat.

A budapesti ág. h. ev. főgimnáziumban
a földrajz és természetrajz

rendes tanszékére

kellően képesített ág. h. ev. vallású egy-
nek pályázhatnak. Javadalom: 2400 ko-
rona fizetés, 800 kor. lakáspénz; a sza-
bályszerű előléptetésre, ötödéves pótlékra
s nyugdíjra való jogosultság. E tanszékre
való kinevezés joga a m. kir. vallás- és
közoktatási magas minisztériumot illeti
meg; a kellően felszerelt és a nevezett
minisztériumhoz intézett kérvények a buda-
pesti ág. h. ev. főgimnázium igazgató-
ságáho május hó 31-éig küldendőek be.
A kinevezett f. évi szeptember hó 1-én
foglalja el hivatalát.

Kelt Budapesten, 1903. május 7.

Mágócsy Dietz Sándor s. k. Góbi Imre s. k.
első isk. felügyelő. igazgató.

Műtermekben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Erdelki ököket szívesen látok, terveikkel készséggel szolgátok.

Lelkész és tanító urak szives figyelmébe.

Kaphatók nálam

ISKOLAI ANYAKÖNYVEK.

ISKOLAI NAPLÓK

és

MULASZTÁSI NAPLÓK,

továbbá

KERESZTELESI, ESKETÉSI ÉS HALÁLOZÁSI

ANYAKÖNYVEK

és

KIVONATOK

s vállalkozom bármily nagy terjedelmű

M U V E K,

JEGYZŐKÖNYVEK és ISKOLAI KÖNYVEK,

végre

ROVATOS IVEK

elkészítésére.

A megrendelt tárgyak kívá-
natra bekötve szállítók

VERES LAJOS Orosházán.

Orosházán nyomtatott Veres Lajos gyorssajtóján.